

Dělostřelectvo v časopise Vojenské rozhledy

Artillery in the Vojenské rozhledy Journal

Ladislav Potužák, Jan Ivan

Abstrakt: Cílem článku je zhodnotit podíl a obsah příspěvků o dělostřelectvu ve vojenských odborných časopisech, především v časopisu Vojenské rozhledy od vzniku Československa až do současnosti. Příspěvky jsou posuzovány ve třech obdobích. První období zahrnuje roky 1920-1944, tzn. od vzniku Vojenských rozhledů až do jejich zrušení. Dalším obdobím jsou roky 1951-1991, kdy vycházel časopis Vojenská mysl jako náhrada za Vojenské rozhledy a souběžně (v letech 1951-1988) časopis Bojová příprava. Třetí období začíná rokem 1992, kdy byl časopis Vojenské rozhledy obnoven. Souběžně od roku 1992 vychází časopis Vojenský profesionál, jehož obsah byl od roku 2003 implementován do časopisu Vojenské rozhledy. Zvláštní pozornost je věnována především prvnímu období, které lze zejména z historického pohledu na příspěvky o dělostřelectvu považovat za období největšího rozkvětu.

Abstract: The goal of this article is to evaluate the portion and content of articles focused on the artillery in military journals, especially in the Vojenské rozhledy in the period of the 1920 to the present. Articles are evaluated in three periods. The first one includes years 1920-1944, meaning times since establishment of the Czech military review until its cancellation before the end of World War 2. Next period includes years 1951-1991 when magazine called Vojenská mysl had been issued as a replacement of Czech military review. Additionally, in years 1951-1988, the magazine called Bojová příprava had been issued. The third period begins by the year of 1992, when Czech military review has started to be issued again. In addition to that, in the same year, magazine called Vojenský profesionál was issued, but this magazine was implemented to Vojenské rozhledy in 2003. Particular focus is given on the first period, which could be considered as a period of the biggest growth in the Czech artillery.

Klíčová slova: Dělostřelectvo; palebná podpora; Vojenské rozhledy.

Key words: Artillery; Fire Support, Vojenske rozhledy.

ÚVOD

Dělostřelectvo bylo již v daleké minulosti hlavním prostředkem palebné podpory vojsk a svoji nezastupitelnou roli v bojové činnosti sehrává doposud. Hlavním úkolem dělostřelectva bylo vyřazování pro pěchotu vzdálených nepřátelských cílů efektivní dělostřeleckou palbou. Přestože v současné době se na bojišti využívá řada zcela nových, technologicky vyspělých bojových prostředků, bez vyspělého dělostřelectva si ani dnes bojovou činnost nelze představit.

Obsah jednotlivých ročníků Vojenských rozhledů od roku 1920 až po současnost odráží obrovský vývoj vojenského myšlení a výzbroje všech druhů zbraní z technického a rovněž i z doktrinálního hlediska. Nejinak je to v oblasti dělostřelectva. Tento příspěvek to může vystihnout pouze rámcově. Pokouší se zamyslet nad tím, jak časopis přispěl k rozvoji dělostřelectva a naopak, jak časopis odrážel vývoj dělostřelectva v běhu času.

Časopis Vojenské rozhledy věnoval problematice dělostřelectva velkou pozornost už od svého založení v roce 1920. Konečně, úloha dělostřelectva na bojištích první světové války byla v té době hodně diskutovaná. Vojenské rozhledy zveřejňovaly příspěvky autorů věnujících se poznatkům z bojů na všech válčících světové války a úvahám, jak činnost dělostřelectva zefektivnit. Cílem bylo, tyto poznatky a zkušenosti čtenářům prezentovat a zohlednit je při budování nové Československé armády. Smyslem příspěvků bylo rovněž i poskytnutí pomoci dělostřeleckým velitelům při objasňování ustanovení předpisů, teoretickým zdůvodňováním problémů, prezentací praktických zkušeností z výcviku, uváděním metodických postupů a činností i vedením polemiky v diskusi, pro kterou byl časopis pro tu dobu vhodnou platformou.

Všechny články jsou k dispozici ve formátu pdf na webových stránkách Vojenských rozhledů na adrese <http://vojenskerozhledy.cz/archiv-menu-search/rocniky-od-1920>.

1 DĚLOSTŘELECTVO VE VOJENSKÝCH ROZHLEDECH 1920 - 1944

Je pochopitelné, že první ročníky Vojenských rozhledů se vracely k uplynulé válce, která byla v myslích vojáků i všeho obyvatelstva stále živá. Již v 1. čísle prvního ročníku je v článku, převzatého z francouzských pramenů s názvem „*Proč se Německo dne 11. listopadu 1918 vzdalo?*“, autor uvádí, že jednou z podstatných příčin porážky byl i žalostný stav německého dělostřelectva. Ke konci války „*Dělostřelectvo střílí málo, uzavírací palba jest odstraněna, protože s tím byly spojeny velké výlohy finanční, výroba trpí, protože personál z továren byl zařazen do fronty; byla nařízena nejvyšší šetrnost, zvláště v upotřebení granátů časových*“¹

Vojenské rozhledy od prvopočátku přinášely informace i vývoji v zahraničních armádách i aktuality ze života Československé armády. Pravidelná rubrika „*Vojenství doma*

¹ Vojenské rozhledy č. 1/1920, str. 37,38. Dostupné z: http://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/Prvni_republika/1920/VR_1920-1_Proc_se_Nemecko.pdf

a v *cizině*“ v prvním čísle časopisu přinesla úvahu i stesk profesora fyziky Dr. B. Kučery „*Několik poznámek o dalekonosném „děle“ německém*“² o nad tím, že je stále málo informací o fyzikálním základu a konstrukci děla, kterým Němci, projektily o váze 760 kg, na vzdálenost 128 km ostřelovali Paříž. Pro čtenáře i konstruktéry byly tehdy jistě zajímavé informace v krátkém příspěvku mjr. Marka „*Nové střely zavedené u německého dělostřelectva v létě 1918*“³ kde uvádí některé informace o střelách s odrazovým zapalovačem a s tzv. citlivým zapalovačem. Je nutno dodat, že úvahy a informace tohoto druhu byly zveřejňovány téměř ve všech následujících číslech Vojenských rozhledů, prakticky až do roku 1944.

Pro výstavbu nové Československé armády v prvních pěti letech byly významné především informace o dělostřelectvu cizích armád – německém, francouzském, ruském, anglickém apod. a o tom, jak tyto armády používaly dělostřelectvo v různých druzích boje. Bylo to období, kdy vedení státu i ozbrojených sil (tehdy byl používán pojem „branná moc“) hledali vzory, jakou cestou se při budování armády vydat. Kromě jednoznačně francouzského vzoru bylo nutné sledovat vývoj i v jiných státech.

Mezi první zajímavé informace o budování československého dělostřelectva byl článek „*13. srpen ve Vojenské akademii v Hranicích*“ v č. 7/1922, který uvádí a popisuje slavnostní vyřazení prvních 135 československých důstojníků – poručíků, z nichž bylo, stejně jako pěšáků, 50 dělostřelců.⁴

Prvním samostatným odborným článkem týkajícím se československého dělostřelectva je článek kapitána Miloslava Regentika „*Automobilizování polního dělostřelectva*“ (č. 8/1922)⁵, který pojednává o potřebě, možnostech a výhodách nahrazení koňského potahu automobilním tahačem. Je nutno dodat, že problematika „automobilizace“ nebo také „mechanizace“ byla tehdy intenzivně diskutována i proto, že zastánců jezdeckta a koňského potahu bylo v armádě mnoho. Není to nic neobvyklého. Je z historie známo, že se novinky v armádách jen těžko prosazovaly zejména v mírových podmínkách, když nebyly konfrontovány s reálnou bojovou činností. Na tento článek reagoval článek kapitána gšt. Ladislava Šandlera „*Jsou „děla na autech“ věc odbytá?*“ (č. 5/1923), který polemizoval s některými závěry kpt. Regentika. Mimo jiné poznamenal, že „...u nás, kde si nemůžeme dovoliti nákladných pokusů a kde hospodářský zřetel je velmi závažný, nejsou „děla na autech“ věc odbytá, nýbrž schopna vývoje“. Podobná diskuse se ve Vojenských rozhledech opakovala často. Dnes je až záviděníhodné, že na stránkách odborného časopisu tehdy probíhala smysluplná konstruktivní odborná diskuse.

Počínaje č. 4/1922 jsou k jednotlivým čísům Vojenských rozhledů přiřazovány „*Cvičební listy*“, určené k prohloubení znalostí a procvičování různé problematiky. V závislosti na procvičovaném stupni jsou, podle potřeby, řešeny i otázky použití dělostřelectva. Vždy

2 Celý článek je dostupný z: http://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/Prvni_republika/1920/VR_1920-1_Vojenstvi.pdf, str. 66

3 Tamtéž, str. 69

4 Viz: http://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/Prvni_republika/1922/VR_1922-7_Vojenstvi_doma_a_v_cizine.pdf, str. 448

5 Viz: http://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/Prvni_republika/1922/VR_1922-8_Automobilisovani.pdf

je přitom zdůrazňován důležitá taktická a operační zásada – nezbytnost palebné podpory pěchoty dělostřelectvem.

Pro dělostřelectvo bylo a je typické sofistikované využívání fyzikálních zákonů a různých technologických poznatků. Od roku 1923 vycházejí první články týkající se dělostřelecké výzbroje, pomůcek a přístrojů. Příkladem je článek prof. Jana Šrůtky, uznávaného odborníka na deskriptivní geometrii na pražské technice, „Úhloměrné kružítko“ (č. 6/1923) a článek por. Otakara Mareše „Zaměřovací přístroje dělostřelecké a jak se jich užívá“ (č. 12/1923).⁶

Počínaje rokem 1923 vyhlašuje Vojenský ústav vědecký⁷ ve Vojenských rozhledech vždy na další rok (až do roku 1929), soutěž k řešení různých odborných otázek důležitých pro armádu, včetně problémů použití dělostřelectva. Do této soutěže se úspěšně zapojují také důstojníci dělostřelectva. Obvykle koncem následujícího roku je zveřejněno vyhodnocení soutěže a vyhlášeny problémy k řešení na další rok. Od roku 1926 jsou problémy k řešení vyhlášeny podle druhů vojsk. Vítězné práce byly oceněny finančními odměnami. Například pro rok 1929 věnoval 5000 Kč pro tuto soutěž i prezident republiky.

Do publikační činnosti ve Vojenských rozhledech se zapojovala řada civilních i vojenských odborníků, a rovněž tak i velitelé různých hodností a stupňů velení. Stojí za povšimnutí, že zde publikují i mladí velitelé, kteří zde a popularizují vlastních zkušeností a nabyté vědomosti a tak demonstrují svůj zájem o vojenskou odbornost. Příkladem je článek por. Jiřího Jandourka v č. 10/1924, „O výcviku dělostřelectva fiktivní střelbou“ v němž autor poprvé podrobně odůvodňuje potřebu, účelnost, výhody a požadavky na provádění výcviku ve střelbě a řízení střelby (řízení palby) na pomůckách s využitím „aparátu“ (technicky jednoduchého simulátoru, respektive dělostřelecké redukované střelnice). Autor rovněž podrobně popisuje tento „aparát“ tak, aby se jej mohly dělostřelecké součásti snadno svépomocí pořídit.

V roce 1925 vychází článek npor. Stanislava Sousedíka „Dělostřelecké měřictví při zahájení boje“ (č. 5/1925), zabývající se úkoly dělostřelecké měřické roty, především v oblasti zvukoměrného průzkumu a článek „Problém automobilisace dělostřelectva u nás“ (č. 7-8/1925), který se vrací k již diskutovanému tématu v č. 8/1922 a 5/1923.

Ročník 1926 je ve Vojenských rozhledech poměrně bohatý na články o dělostřelectvu. V č. 4 a 5/1926 vycházejí ucelené články pojednávající o taktice československého dělostřelectva, například „Dělostřelectvo přímého doprovodu“ a v č. 7-8/1926 články „Pojednání o plánech jak užít dělostřelectva“ a „Několik taktických dat a úvah dělostřeleckých“. Rovněž tak o dělostřeleckém průzkumu, v č. 1/1926 „Upoutaný balon“, v č. 5/1926 „Šíření zvuku a zvukoměřičství“ a v č. 9/1926 „Světlozvuk“ a také o určování a započítávání

⁶ Přibližně do konce 40. let 20. století byl základní úhlovou jednotkou u československého dělostřelectva dělostřelecký dílec, krátce dílec, který se rovnal 1/6400 plného úhlu. Později, se zaváděním sovětských děl a předpisů po 2. světové válce se přechází na „sovětský“ dílec, zkráceně dílec o velikosti 1/6000 plného úhlu. Po přezbrojení dělostřelectva AČR se plynule přejde na dělostřeleckou úhlovou jednotku NATO – mil (1/6400 plného úhlu), přičemž u nově zavedených minometů ráží 81 mm a 60 mm, vybavených příslušnými úhloměrnými stupnicemi, se tato úhlová jednotka již běžně používá.

⁷ Redakce Vojenských rozhledů byla od prvopočátku součástí Vojenského ústavu vědeckého (VÚV). Více o VÚV: Straka, Karel. *Souvislosti vědy a výzkumu s obranou Československé republiky: Vojenský ústav vědecký v letech 1936-1938*. Praha: Agentura vojenských informací a služeb MO, 2006. ISBN 8072783548.

oprav do prvků pro střelbu v č. 7-8/1926 „*Rychlý způsob určení balistických a povětrnostních oprav a jeho aplikace při přenosu střelby*“. Je zřejmé, že československé dělostřelectvo se v té době už staví na nohy i proto, že v něm slouží mnoho mladých i zkušených odborníků, kteří publikují nejen v našem, ale i zahraničním tisku. Tak například, kapitán dělostřelectva Karel Vondráček v italské vojenské literární soutěži s prací „*Střelba proti nepřátelským bateriím*“, získal jako jediný československý důstojník bronzovou medaili.⁸

V roce 1927 jsou zveřejněny další nové samostatné články na nová dělostřelecká témata „*Bezpečnostní pásmo*“ (č. 2/1927) o výpočtu bezpečnostních vzdáleností vlastních vojsk od výbuchů střel vlastního dělostřelectva, „*Spojení u dělostřelectva*“ (č. 3/1927), „*Jak uspišit zahájení dělové palby na odpor dělostřelectvem nepředvídaný, ale pěchotou zjištěný*“ (č. 5/1927), „*Organizace dělostřelecké zpravodajské služby v rámci pěší divise*“ (č. 6/1927), „*Maskování dělostřelectva a cvičení maskování v míru*“ (č. 6/1927). Článek „*Střelba s jednostranným pozorováním*“ (č. 10/1927) rozebírá v podstatě způsob zastřílení cíle rámováním, ovšem v té době ještě bez použití redukčního poměru a stranového skoku a při mezní hodnotě pozorovacího úhlu pouze 300 dílců (dnes je to 500 dílců). Tento způsob byl v dané době poměrně složitý a náročný na čas, neboť se nejdříve realizovalo zastřílení (zarámování) dálky a pak směru, případně naopak, nikoli souběžné určování oprav dálky a směru k zarámování cíle, jak je tomu v současné době.

Ročník 1928 byl rovněž z hlediska dělostřelectva velmi plodný. Článek „*Evidence zpravodajských výsledků v dělostřelecké brigádě*“ (č. 2/1928) navazuje na článek npor. Soušedíka, v č. 6/1927, a popisuje a zdůrazňuje hlavní úkol dělostřelecké zpravodajské služby, kterým je získávání podrobných informací o činnosti nepřátelského dělostřelectva s co největší spolehlivostí, co se týče přesnosti a hodnověrnosti. Je zřejmé, že tento článek vyvolal širokou odezvu, statně jako i další příspěvky tohoto autora. Jeho článek „*Souřadnice*“ (č. 7-8/1928) je v podstatě kritikou souřadnicového systému používaného dělostřelectvem, na což reaguje plk. Dr. L. Beneš v článku „*Poznámky k článku kapitána Stanislava Soušedíka Souřadnice*“ (č. 10/1928), jenž uvádí na pravou míru některé nesprávné interpretace. Článek škpt. gšt. Josefa Fetka „*O dělostřelecké přípravě a o dělostřelectvu přímé podpory se stanoviska pěšáka*“ (č. 3/1928) objasňuje součinnost dělostřelectva a pěchoty a některá sporná ustanovení v předpisech pro dělostřelectvo a pěchotu. Článek „*Střelba s jednostranným pozorováním*“ (č. 6/1928) je reakcí na článek stejného názvu z č. 10/1927 a uvádí jednodušší postup při zastřílení rámováním s využitím poměrů (dnešního redukčního poměru a stranového skoku). Reakcí na to je článek „*Ještě ke střelbě s jednostranným pozorováním*“ (č. 11/1928), kde autor článku z č. 10/1927 kpt. Karel Krepl, polemizuje a obhájí své přístupy. Dalšími články jsou „*Hlučné prostory při dělové palbě. Kotované dráhy střely*“ (č. 9/1928), o určování hluchých prostorů a „*Doprovodné dělo*“ (č. 11/1928) o potřebě a významu doprovodného (v podstatě organického) dělostřelectva. Ve „*Cvičebních listech k č. 1/1928*“ jsou poprvé uvedeny „*Praktické příklady zastřílení při střelbě s jednostranným pozorováním*“ určené výhradně pro důstojníky dělostřelectva. I z tohoto výčtu je zřejmé zaujetí příslušníků

⁸ Více v http://vojenskerozhledy.cz/images/archiv_voj_rozhl/Prvni_republika/1927/VR_1927-1_Vojenstvi.pdf, str. 43

dělostřelectva o zvyšování úrovně svého vojska a zároveň ukazuje, jakou roli v tom sehrávaly Vojenské rozhledy.

Potvrzuje to i ročník 1929, kde je několik článků věnováno určování polohy cílů a prvků bojové sestavy dělostřelectva s využitím map. Jedná se o příspěvky škpt. J. Valníčka „*Několik poznámek k označování cílů podle způsobu gen. Netíka a plk. Kireje*“ (č. 1/1929), dále článek plk. V. Kireje „*Zjišťování cílů podle speciálky*“ (č. 4/1929), plk. Dr. L. Beneše „*Význam jednotné čtvercové kilometrové sítě pro střelbu podle mapy*“ (č. 9/1929), a škpt. K. Kapnina „*Přesná příprava střelby na základě speciální mapy 1:75 000*“ (č. 11/1929). Další články se věnují specifickým otázkám dělostřelectva: „*Organické dělostřelectvo jezdeckých brigád*“ (č. 5/1929), „*Spojení dělostřelectva s pěchotou*“ (č. 7-8/1929). „*Příspěvek k poznámkám o spojení dělostřelectva s pěchotou*“ (č. 10/1929). Článek „*Problém otáčivosti drah*“ (č. 10/1929) zdůvodňuje nutnost započítání doplňkové opravy záměrného úhlu, při střelbě plochou a oblou dráhou z děl (nad 20°) a při polohovém úhlu větším než 10 dc, do dálky zaměřovače.

Že v dělostřelectvu sloužili schopní odborníci, svědčí i výsledek vojenské literární soutěže, která byla vyhodnocena ve Vojenských rozhledech č. 1/1930. Hlavní cenu (3 000 Kč) z daru prezidenta republiky získal kapitán dělostřelectva Alfred Ressel.⁹ Mimořádně, do soutěže bylo zasláno 128 prací, z toho 53 autorů bylo finančně oceněno.

V prvních čtyřech číslech ročníku 1930 (č. 1-4/1930) je na pokračování zveřejňován rozsáhlý článek kpt. Alfreda Ressela „*Podrobný výcvikový program velitele setniny (baterie) až do skončení výcviku v setnině. Odůvodnění a výklad programu pro každý týden*“. V článku jsou podrobně rozebrána tři období: 1. období příprav pro příchod nováčků (září), 2. období technického výcviku od 1. října do 15. března a 3. období taktického výcviku od 16. března až do jeho skončení v baterii, tj. do 15. května. Podkladem pro časové kalkulace a týdenní rozvrhy byl kalendář na rok 1929 a 1930. V tomto roce na stránkách časopisu pokračovala diskuse o určování cílů s využitím map, o čem svědčí článek „*Význam jednotné kilometrové sítě pro střelbu podle mapy*“ (1/1930) a v č. 2/1930 a č. 5/1930 polemické články k tomuto příspěvku, pod stejným názvem a článek „*Poznámky k čl. plk. Dr. Beneše ve VR. roč. X., čís. 9*“, opět k článku o stejném názvu. K této problematice byl zveřejněn i příspěvek „*Přesná příprava střelby na základě speciální mapy 1:75 000*“ (č. 10/1930).

S rozvojem Československé armády a teorie jejího použití, včetně dělostřelectva, roste i četnost odborných příspěvků do Vojenských rozhledů. Počínaje prvním číslem roku 1931, až do roku 1938 jsou Vojenské rozhledy rozčleněny na šest částí, kde dělostřelectvu je věnována samostatná část s názvem „*Dělostřelecké rozhledy*“. Rovněž i v letech 1932 – 1937 byly nedílnou částí Vojenských rozhledů také Cvičební listy, z nichž některé byly zaměřeny na problematiku dělostřelectva.

⁹ Kapitán Alfréd Ressel v roce 1940 odešel do Francie a potom do Londýna, kde působil ve zpravodajském odboru československého MNO. V roce 1944 byl převelen do Sovětského svazu, kde ke konci války vykonával funkci velitele dělostřelectva 1. československého armádního sboru v SSSR. Po válce byl povýšen do hodnosti brigádního generála a ustanoven do funkce náčelníka pražské Vysoké školy válečné. V roce 1951 by propuštěn z aktivní vojenské služby do zálohy. (Zdroj: BROŽ, Miroslav a Milan KOPECKÝ. Československé vojenské jednotky na východě: svědectví dokumentů, fotografií a věcných exponátů o vzniku a bojové činnosti 1. čs. armádního sboru v SSSR. Praha: Č. Sl. obec legionářská, 2019. ISBN 978-80-7557-200-4.)

V každém čísle Dělostřeleckých rozhledů, na 30-60 stranách textu, bylo zveřejněno 3 – 8 samostatných odborných článků, zaměřených na celou širokou škálu otázek československého dělostřelectva. Nechybí zde taktika dělostřelectva v různých druzích boje, příprava střelby dělostřelectva, řízení palby, určování podmínek střelby, dělostřelecký průzkum, topografické připojení, střelba v noci, odborný výcvik u dělostřelectva apod. Některá čísla Dělostřeleckých rozhledů obsahovala také rubriku „Dělostřelectvo u nás a v cizině“, kde byly zejména informace o organizaci, výzbroji, taktice, apod. dělostřelectva zahraničních armád.

V letech 1941 – 1944, kdy časopis Vojenské rozhledy vycházel v Anglii, v něm byly o dělostřelectvu pouze sporadické zmínky. Z šesti čísel ročníku 1941 byl pouze v č. 5/1941 samostatný článek „Udávání cílů“. V devíti číslech roku 1942 vyšly pouze dva články. V č. 2/1942 byl zveřejněn překlad německého článku „Dělostřelecký styčný důstojník ve spolupráci s tanky“ a v č. 9/1942 překlad sovětského článku „Sovětské dělostřelectvo v nynější válce“. V letech 1943 (pouze dvě čísla) a v 1944 (pouze tři čísla, z toho dvě dvojčísla) nevyšel o dělostřelectvu žádný samostatný článek. Za povšimnutí stojí, že v celém období 1920 – 1944, kdy byly k dispozici pouze těžké jednoduché psací stroje se, až na zcela ojedinělé výjimky, nevyskytují v textech nedostatky v diakritice, překlady, natož pravopisné chyby.

V letech 1918 – 1938 bylo dělostřelectvo hlavní podpůrnou zbraní Československé armády a patřilo ke světové špičce. Vyplynulo to i ze skutečnosti, že Škodovy závody v Plzni vyráběly většinu dělostřeleckých zbraní pro dřívější Rakousko-Uhersko a profesionalita tehdejších pracovníků neměla konkurenci. Dělostřelecká výzbroj byla výhradně domácí provenience, což umožňovalo efektivní výcvik dělostřelců a veškeré zabezpečení. Kandidáti na velitelské funkce procházeli přísným výběrem. Dělostřelectvo tvořilo přibližně pětinu stavu armády a vyznačovalo se pevnou a poměrně stabilní organickou strukturou. Dělostřelecké baterie, oddíly a pluky existovaly 10 a více let a také díky tomu byl veškerý dělostřelecký personál i zálohy plně vycvičení.

V září 1938 bylo k dispozici 65 dělostřeleckých pluků, 9 samostatných dělostřeleckých oddílů a 3 skupiny těžkého dělostřelectva, což představovalo 600 dělostřeleckých baterií s 95 ks těžkých děl, 574 ks hrubých děl a 1653 ks lehkých děl. Kromě toho bylo k dispozici 1379 ks minometů a 268 pevnostních kanónů. Dělostřelectvo tak bylo plně připraveno k obraně republiky.

2 DĚLOSTŘELECTVO VE VOJENSKÝCH ČASOPISECH V LETECH 1951 – 1991

Po roce 1945 již vydávání Vojenských rozhledů, jako relativně nezávislé a svobodné odborné informační a diskusní platformy v oblasti vojenství, se již nepodařilo obnovit. Až v roce 1951 začal vycházet časopis Vojenská mysl jako určitá náhrada za Vojenské rozhledy. Časopis Vojenská mysl, který byl určen armádním důstojníkům a generálům a měl stupeň utajení „Tajné“, a některá čísla dokonce „Přísně tajné“, vycházel až do roku 1991, kdy jej znovu nahradily obnovené Vojenské rozhledy. Obsahem časopisu byla především problematika bojové činnosti od úrovně vševojskového svazku výše.

Samostatné články o dělostřelectvu se zde zpočátku vyskytovaly ojediněle. Větší četnost článků lze pozorovat až od roku 1974. Od roku 1978 byly v každém ročníku publikovány o dělostřelectvu nejméně čtyři články. Vždy však byla problematika použití dělostřelectva řešena v kontextu bojové činnosti divize, armády a frontu. Po vzniku raketového vojska (po roce 1961) se postupně začínají objevovat články týkající se tohoto druhu vojska. Za povšimnutí stojí, že od č. 6/1968 se v časopise objevují informace o obhájených disertačních a habilitačních pracích, z nichž je zřejmé významné zastoupení prací s dělostřeleckou problematikou.

Časopis Vojenská mysl lze i přes dobové ideologicko-politické zaměření některých článků, zejména po roce 1970, považovat za kvalitní periodikum, které odráží vývoj vojenství v období studené války v Československu a v ostatních zemích Varšavské smlouvy. Z tohoto hlediska je cenným zdrojem informací pro dělostřelecké odborníky a historiky. To platí i pro převážnou většinu odborných vojenských časopisů vydávaných v té době.

Za přímého následníka Vojenských rozhledů lze považovat také časopis Bojová příprava, vycházející v letech 1951 – 1988 jako měsíčník. Časopis byl určen pro nižší a střední stupně velení a obsahoval odborné články obdobného zaměření jako Vojenské rozhledy v letech 1920 – 1939. Samostatné odborné články týkající se dělostřelectva byly téměř v každém čísle. Časopis Bojová příprava byl využíván širokým okruhem důstojníků. Do konce byly od vojsk vznášeny žádosti o konkrétně zaměřené články.

Po 2. světové válce došlo k podstatným změnám v mluvnici českého jazyka, což se projevilo i ve stylistické stránce odborných vojenských textů, včetně dělostřelectva. Ke značným změnám došlo i v odborném nomenclaturním aparátu dělostřelectva. Podstatné změny v pojmech ilustruje srovnávací tabulka vybraných pojmů (tabulka č. 1) z problematiky dělostřelectva, která stojí za pozornost

Tabulka č. 1: Vybrané pojmy z problematiky dělostřelectva

Vojenské rozhledy 1920 – 1944	Současné pojmy
Řízení střelby	Řízení palby
Palebná přehrada	Přehradná palba
Dátí dělostřelectvo do pozice	Zaujmout palebné postavení
Donosnost	Dostřel
Postupování posuny	Přemísťování skoky
Žádost o palbu	Vyžádání palby
Plán užití dělostřelecké palby	Tabulka paleb
Uspořádání dělostřelectva	Rozmístění dělostřelectva
Střelba strmá	Střelba strmou drahou
Hojnost střeliva	Dostatek munice
Umrtní cíl	Vyřadit cíl
Z vlastního popudu	Z vlastní iniciativy
Pozice děla	Palebné stanoviště děla
Dělo přímo palící	Přímá střelba děla
Kouřový náboj	Dýmová střela
Ostřel	Postřelování
Zemní pozorování	Pozorování z pozemních pozorovatelů
Povětrnostní podmínky, atmosférické poměry	Meteorologické podmínky
Krušit nepřátelské baterie	Umlčovat nepřátelské baterie
Pravoúhlé souřadnice	Pravoúhlé souřadnice
Střelba s jednostranným pozorováním	Zastřelení rámováním
Zástřel	Zastřelení

3 DĚLOSTŘELECTVO VE VOJENSKÝCH ČASOPISECH OD ROKU 1992

Od roku 1992 začal vycházet časopis Vojenský profesionál, do roku 1996 jako měsíčník, v roce 1997 se objevují dvojčísla a od roku 1998 až do jeho zrušení v roce 2002, ve formě trojčíslí. Časopis lze považovat za následníka Bojové přípravy. Přestože je zveřejněna jen část archivních čísel, je i z dosud zveřejněných čísel zřejmé, že ve většině z nich byl publikován nejméně jeden samostatný odborný článek týkající se dělostřelectva, a to převážně novou generací autorů.

Od roku 1992 je obnoveno vydávání časopisu Vojenské rozhledy, kde vycházejí články zaměřené na NATO, mírové operace, ekonomiku armády, na vojenskopolitické, koncepční, strategické, bezpečnostní a další problémy. Odborné články o dělostřelectvu se do r. 2002 objevují pouze výjimečně, neboť přispěvatelé publikovali tuto problematiku v časopise Vojenský profesionál. Zrušením samostatného časopisu se Vojenský profesionál stal od roku 2002 součástí Vojenských rozhledů. V novodobých vojenských rozhledech se samostatné odborné články o dělostřelectvu objevují poměrně pravidelně v letech 2007 – 2015, v ostatních letech jen ojediněle.

ZÁVĚR

Dělostřelečtí odborníci, pedagogové i velitelé byli vždy v popředí úsilí o rozvoj teorie i praxe použití dělostřelectva jako hlavního prostředku palebné podpory vojsk. Jejich snahou bylo prezentovat závěry svého uvažování a bádání a zkušenosti z praxe prostřednictvím odborných článků. Obdobím největšího rozmachu v tomto směru byly publikace ve Vojenských rozhledech v letech 1920 – 1944. Velmi pozitivně lze hodnotit i dopisovatelskou činnost v období existence samostatných časopisů Bojová příprava a Vojenský profesionál. Od roku 2002 četnost příspěvků o dělostřelectvu poněkud poklesla, což může být způsobeno také podstatnou redukcí dělostřelectva (zbyl jen jediný dělostřelecký útvar), jeho úplnou profesionalizací a v posledních letech soustředěním úsilí na tvorbu nových základních dělostřeleckých předpisů.

Publikované články o dělostřelectvu ve vojenských odborných časopisech, zejména ve Vojenských rozhledech mají velký, především historický přínos a jsou zdrojem poučení i v současnosti. Umožňují sledovat utváření a rozvoj dělostřeleckého odborného tvůrčího myšlení v souladu s aktuálními změnami struktury, organizace a výzbroje dělostřelectva, které se pak promítají do zásad a postupů různých činností v rámci bojového použití dělostřelectva.

O autorech: **prof. Ing. Ladislav Potužák, CSc. (plk. v zál.),** nar. 1949, v roce 1971 absolvoval Vyšší dělostřelecké učiliště v Martině, v roce 1975 VA v Brně, obor velitelsko-štábní raketového vojska a dělostřelectva. Působil ve funkcích náčelník průzkumu oddílu, ZNŠ výcvikového a zabezpečovacího pluku a na cvičeních u vojsk zástupce velitele dělostřeleckého pluku. Od r. 1977 působil jako pedagog a vykonával funkce náčelníka skupiny, zástupce vedoucího katedry a proděkana. V roce 1985 obhájil kandidátskou dizertační práci, v roce 1992 habilitační práci a v roce 1999 byl jmenován profesorem. V současné době působí na Katedře palebné podpory Fakulty vojenského leadershipu Univerzity obrany. V pedagogické a vědecké činnosti se zaměřuje na problematiku sil bojové podpory se zaměřením na dělostřelectvo.

kpt. Ing. Jan Ivan, nar. 1988, absolvent Fakulty ekonomiky a managementu Univerzity obrany Brno (obor vojenský management). V letech 2012 – 2016 působil na velitelských pozicích u průzkumných dělostřeleckých jednotek v rámci dělostřeleckého pluku v Jincích. V současné době odborným asistentem katedry palebné podpory Univerzity obrany. Zabývá se problematikou bojového použití dělostřelectva, zejména oblastí vyžadování a koordinace palebné podpory.